

بررسی موانع اجرای فرآیند پرستاری از دیدگاه اساتید و دانشجویان دانشکده‌ی پرستاری و مامایی زنجان

منصور غفوری فرد^۱، حمیدرضا حریریان^۱، علی آقاجانلو^۱، محمد اکبری^۲، یداله شیروانی^۳

نویسنده‌ی مسئول: زنجان، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، دانشکده‌ی پرستاری و مامایی زنجان m.ghafori@yahoo.com

چکیده

زمینه و هدف: فرآیند پرستاری به عنوان هسته‌ی اصلی کار پرستاری است که اجرای کامل آن باعث دستیابی به مراقبت جامع و علمی از بیماران می‌گردد. علیرغم آموزش فرآیند پرستاری در دانشکده‌های پرستاری، این روش سیستماتیک در بیمارستان‌های ما اجرا نمی‌شود. بنابراین شناسایی موانع اجرای فرآیند پرستاری ضروری به نظر می‌رسد؛ این پژوهش با هدف شناسایی موانع اجرای فرآیند پرستاری از دیدگاه اساتید و دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی زنجان در سال ۱۳۹۰ انجام شد.

روش بررسی: این پژوهش یک مطالعه‌ی توصیفی تحلیلی از نوع مقطعی است که در آن تعداد ۶۷ نفر (۱۹ نفر اعضای هیات علمی و ۴۸ نفر از دانشجویان سال آخر پرستاری) دانشکده‌ی پرستاری و مامایی زنجان بر اساس سرشماری انتخاب شدند. اطلاعات با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شد. **یافته‌ها:** بر اساس نتایج این مطالعه، مهم‌ترین موانع فردی و مدیریتی از دیدگاه اعضای هیات علمی به ترتیب نداشتن اطلاع کامل از مفهوم فرآیند پرستاری (۱۹/۵ درصد) و عدم پیگیری و نظارت بر اجرای فرآیند پرستاری از طرف مسوولین پرستاری (۹۴/۷ درصد) بود. علاوه بر این، مهم‌ترین موانع فردی و مدیریتی از دیدگاه دانشجویان نیز به ترتیب یادگیری ناکافی در مورد فرآیند پرستاری (۸۱/۳ درصد) و عدم پیگیری و نظارت بر اجرای فرآیند پرستاری از طرف مسوولین پرستاری (۸۷/۵ درصد) تعیین شد. در چهار مورد از موانع اجرای فرآیند پرستاری، بین اساتید و دانشجویان اختلاف معنی‌داری دیده شد ($P < 0/05$).

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های مطالعه، مسوولین بهداشتی کشور باید با به‌کارگیری و استخدام نیروهای پرستاری به میزان کافی و ارایه‌ی آموزش‌های لازم به دانشجویان و نیز برگزاری دوره‌های بازآموزی و فراهم کردن زمینه‌ی اجرای فرآیند پرستاری به ارتقای مراقبت‌ها کمک نمایند.

واژگان کلیدی: فرآیند پرستاری، موانع، دانشجویان پرستاری، اساتید

مقدمه

هدف نهایی خدمات پرستاری ارایه‌ی مراقبت با کیفیت در راستای بهبود وضعیت بیماران و بازگشت آن‌ها به جامعه می‌باشد. که با افزایش کیفیت مراقبت‌های پرستاری می‌توان هرچه سریع‌تر بیماران را برای بازگشت به زندگی عادی آماده

۱- کارشناس ارشد آموزش پرستاری، مربی دانشگاه علوم پزشکی زنجان

۲- کارشناس ارشد آموزش پرستاری، مربی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، باشگاه پژوهشگران جوان، خوراسگان

۳- کارشناس ارشد پرستاری مراقبت ویژه، دانشگاه علوم پزشکی زنجان

اساس این فرآیند انجام گیرد، مددجویان بهترین مراقبت ها را در کمترین زمان ممکن دریافت خواهند کرد (۶).

اجرای فرآیند پرستاری فواید زیادی دارد؛ به طوری که باعث ایجاد اطمینان و اعتماد در پرستاران شده و رضایت شغلی، پیشرفت حرفه‌ای آن‌ها را تامین می‌کند. از طرف دیگر سبب مشارکت بیمار در امر مراقبت از خود، تداوم مراقبت‌ها و نیز افزایش کیفیت مراقبت می‌گردد (۷). از آنجا که کیفیت مراقبت به عنوان اولین اولویت پرستاری در قرن ۲۱ مطرح است و هنوز هم از هر هدف دیگر ضروری‌تر است بنابراین توجه به اجرای فرآیند پرستاری بیش از پیش احساس می‌شود (۴) و در صورت عدم اجرای آن در بیمارستان‌ها شاهد مشکلات فراوانی خواهیم بود به طوری که عدم به کارگیری فرآیند پرستاری به عنوان استاندارد مراقبتی، سبب کاهش رضایت شغلی، عدم ارزشیابی صحیح عملکرد پرستاری، تنزل پرستاری از نظر علمی و عملی، کاهش کیفیت مراقبت، کم توجهی برخی از مسوولین به این رشته، کاهش ارزش حرفه‌ای نزد خود پرستاران و وابستگی بیش از حد آنان به پزشکان، اطاعت کورکورانه، انجام مراقبت‌های تک بعدی، کاهش استقلال بیماران و در نهایت صرف هزینه‌های فراوان به علت انجام اعمال تکراری می‌شود (۸ و ۹).

فرآیند پرستاری به عنوان یک استاندارد پرستاری در اکثر سیستم‌های بهداشتی دنیا در حال اجرا است. علی‌رغم اینکه مزایا و فواید اجرای آن به اثبات رسیده و آموزش آن در دروس پرستاری گنجانده شده است. اما بر اساس اطلاعات موجود، متأسفانه از این روش سیستماتیک در کشور ما به طور مناسب استفاده نمی‌شود یا حداقل به میزان خیلی محدودی استفاده می‌شود و کماکان فعالیت‌های پرستاری به طور سنتی انجام می‌شود. بنابراین شناسایی موانع اجرای فرآیند پرستاری در بیمارستان‌های کشور ما ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به اینکه اساتید هر رشته صاحب نظران آن رشته را تشکیل می‌دهند و در امر تدریس فرآیند پرستاری به صورت تئوری

نمود و از بستری شدن مجدد آن‌ها نیز جلوگیری کرد. یکی از مهم ترین راه‌ها جهت بهبود کیفیت مراقبت‌های پرستاری استفاده از استانداردها در امر مراقبت می‌باشد. از طرف دیگر، پرستار بالینی هنگامی یک فرد حرفه‌ای و کارآمد است که این استانداردهای مراقبتی را در عمل نیز به کار گیرد. یکی از این استانداردها، استفاده از فرآیند پرستاری است که هدف آن شناسایی وضعیت سلامتی مددجو، مشکلات فعلی یا مشکلات احتمالی مراقبت‌های بهداشتی است (۱). فرآیند پرستاری یک چارچوب پنداشتی است که دانشجویان و پرستاران را قادر به تفکر سیستماتیک در مورد مراقبت از بیماران می‌کند. علاوه بر این، پرستاران را قادر می‌سازد تا اطلاعات عینی و ذهنی را از بیماران دریافت نمایند و بر اساس اطلاعات دریافتی تشخیص‌های پرستاری را تعیین کنند؛ سپس بر اساس تشخیص‌های پرستاری، برنامه‌ی مراقبتی را برای بیمار طراحی و اجرا کنند و در مرحله‌ی آخر، به ارزشیابی نتایج مداخلات پردازند (۲). به عبارت دیگر هدف از فرآیند پرستاری تعیین مشکلات بیمار، تشخیص‌های پرستاری و بررسی پاسخ‌های واقعی و بالقوه مددجویان به حالت‌های سلامتی و بیماری آنان است (۳).

فرآیند پرستاری اولین بار توسط اورلاندو در سال ۱۹۶۱ به عنوان ابزاری برای عملکرد پرستاری در بخش‌های بالینی معرفی شد و امروزه به یک چارچوب اساسی برای عملکرد و آموزش بالینی تبدیل شده است. همچنین فرآیند پرستاری مفهوم اصلی و محوری در قلمرو پرستاری قلمداد می‌شود (۴). بعدها فرآیند پرستاری به طور جدی مورد توجه قرار گرفت و به عنوان کلید پیشرفت رشته‌ی پرستاری معرفی شد (۵). به طوری که امروزه تمام دانشجویانی که در ایالات متحده وارد رشته‌ی پرستاری می‌شوند در طول ترم اول در مورد فرآیند پرستاری آموزش‌های لازم را می‌بینند (۲). لازم به ذکر است که فرآیند پرستاری در اکثر محیط‌های درمانی قابل اجراست و در صورتی که مراقبت‌های پرستاری بر

و نظر خواهی از صاحب‌نظران رشته‌ی پرستاری تعیین گردید و برای پایایی ابزار مطالعه از آلفای کرونباخ استفاده شد؛ به طوری که میزان آن برای موانع فردی ۰/۸۴ و برای موانع مدیریتی ۰/۸۶ به دست آمد.

در این مطالعه اطلاعات به دست آمده از پژوهش، توسط آزمون‌های آماری توصیفی و آزمون χ^2 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. به منظور رعایت موازین اخلاقی، شرکت در این مطالعه آزاد بوده، در پرسشنامه از ذکر نام افراد به هر عنوان خودداری شد. همچنین داده‌ها صرفاً جهت مطالعه استفاده گردید.

یافته‌ها

در این مطالعه، ۱۹ نفر از اعضای هیات علمی شامل ۱۲ زن (۶۳/۲ درصد) و ۷ مرد (۳۶/۸ درصد) شرکت داشتند، میانگین سنی نمونه‌ها 36 ± 6 سال بود. از این میان ۱۷ نفر (۸۹/۵ درصد) متأهل و ۲ نفر (۱۰/۵ درصد) مجرد بودند. تعداد ۱۵ نفر (۷۸/۵ درصد) مدرک کارشناسی ارشد و ۲ نفر (۱۰/۵ درصد) مدرک کارشناسی پرستاری و ۲ نفر دیگر (۱۰/۵ درصد) مدرک کارشناسی پرستاری داشتند. میانگین سابقه‌ی کار آن‌ها $11/47 \pm 7$ سال بود.

در این مطالعه، همه اعضای هیات علمی (۱۰۰ درصد) اظهار کردند که علاقمند به اجرای مراقبت‌های پرستاری براساس فرآیند پرستاری هستند. بر اساس نتایج مطالعه، مهم‌ترین موانع فردی از دیدگاه اعضای هیات علمی نداشتن اطلاع کامل از مفهوم فرآیند پرستاری (۸۹/۵ درصد) و نداشتن انگیزه‌ی کافی برای اجرای فرآیند پرستاری (۸۴/۲ درصد) بود (جدول ۱).

مهم‌ترین مانع مدیریتی از دیدگاه اعضای هیات علمی به ترتیب شامل عدم پیگیری و نظارت به اجرای فرآیند پرستاری از طرف مسوولین پرستاری (۹۴/۷ درصد) و نداشتن زمان کافی برای اجرای فرآیند پرستاری به علت کثرت بیماران (۸۹/۹ درصد) بود (جدول ۲).

و عملی درگیر هستند و از طرف دیگر دانشجویان نیز همگام با اساتید در یادگیری و به کارگیری آن دخیل هستند؛ لذا این پژوهش با هدف شناسایی موانع اجرای فرآیند پرستاری از دیدگاه اساتید و دانشجویان دانشکده‌ی پرستاری و مامایی زنجان در سال ۱۳۹۰ انجام شده است. امید است نتایج این پژوهش گامی موثر در جهت شناسایی و رفع موانع موجود بوده، زمینه‌ی اجرای فرآیند پرستاری را در کشور فراهم نماید.

روش بررسی

این پژوهش یک مطالعه‌ی توصیفی از نوع مقطعی بود که در پاییز سال ۱۳۹۰ انجام شد. در این مطالعه تعداد ۱۹ نفر از اعضای هیات علمی و ۴۸ نفر از دانشجویان سال آخر پرستاری دانشکده‌ی پرستاری و مامایی زنجان و مجموع ۶۷ نفر بر اساس سرشماری انتخاب شدند و پرسشنامه‌ی مربوط به مطالعه را تکمیل نمودند.

معیارهای ورود به این مطالعه عبارت بودند از اعضای هیات علمی باید حداقل دارای مدرک کارشناسی ارشد پرستاری باشند و حداقل یک سال سابقه‌ی کار داشته باشند. در خصوص دانشجویان نیز، دانشجویان سال آخر پرستاری که در حال گذراندن واحد‌های کارآموزی بودند و رضایت به تکمیل پرسشنامه داشتند شرکت کردند.

روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه‌ی محقق ساخته و شامل سه بخش بود بخش اول مربوط به مشخصات فردی و شغلی و شامل ۶ سوال، بخش دوم مربوط به موانع فردی در اجرای فرآیند پرستاری شامل ۹ سوال و بخش سوم نیز مربوط به موانع مدیریتی در اجرای فرآیند پرستاری و شامل ۱۷ سوال بود. در این پرسشنامه از نمونه‌های پژوهش خواسته شد تا میزان اهمیت هریک از گویه‌ها را بر اساس (خیلی اهمیت دارد، تا حدی اهمیت دارد، اهمیت ندارد) مشخص نمایند. روایی محتوایی پرسشنامه با استفاده از منابع معتبر علمی

جدول ۱: موانع فردی در اجرای فرآیند پرستاری

موانع فردی		خیلی اهمیت دارد (درصد)		تا حدی اهمیت دارد (درصد)		اهمیت ندارد (درصد)	
اساتید	دانشجویان	اساتید	دانشجویان	اساتید	دانشجویان	اساتید	دانشجویان
۸۹/۵	۶۸/۸	۵/۳	۲۹/۲	۵/۲	۲/۱	۰	۰
۷۸/۹	۸۱/۳	۱۵/۸	۱۸/۷	۵/۳	۰	۰	۰
۷۸/۹	۶۸/۸	۲۱/۱	۲۵	۰	۶/۳	۰	۰
۴۲/۱	۵۰	۳۶/۸	۴۳/۸	۲۱/۱	۶/۲	۰	۰
۷۳/۷	۵۶/۳	۲۶/۳	۳۱/۳	۰	۱۲/۴	۰	۰
۸۴/۲	۷۵	۱۵/۸	۱۸/۸	۰	۶/۲	۰	۰
۵۲/۶	۵۰	۴۲/۱	۴۳/۸	۵/۳	۶/۲	۰	۰
۶۸/۴	۶۶/۷	۲۶/۳	۲۷	۵/۳	۶/۳	۰	۰
۶۸/۴	۵۶/۳	۲۶/۳	۳۵/۴	۵/۳	۸/۳	۰	۰

جدول ۲: موانع مدیریتی در اجرای فرآیند پرستاری

موانع مدیریتی		خیلی اهمیت دارد (درصد)		تا حدی اهمیت دارد (درصد)		اهمیت ندارد (درصد)	
اساتید	دانشجویان	اساتید	دانشجویان	اساتید	دانشجویان	اساتید	دانشجویان
۲۶/۳	۵۰	۴۷/۴	۴۵/۸	۲۶/۳	۴/۲	۰	۰
۵۲/۶	۵۴/۲	۳۶/۸	۳۷/۵	۱۰/۶	۸/۳	۰	۰
۶۸/۴	۵۸/۳	۱۵/۸	۳۹/۶	۱۵/۸	۲/۱	۰	۰
۶۸/۴	۶۶/۷	۳۱/۶	۳۱/۳	۰	۲/۱	۰	۰
۵۷/۹	۶۸/۸	۴۲/۱	۳۱/۲	۰	۰	۰	۰
۸۹/۹	۸۷/۵	۱۰/۵	۱۰/۴	۰	۲/۱	۰	۰
۷۸/۹	۵۴/۲	۱۵/۸	۳۹/۶	۵/۳	۶/۳	۰	۰
۹۴/۷	۵۸/۳	۵/۳	۳۷/۵	۰	۴/۲	۰	۰
۸۹/۵	۶۶/۷	۱۰/۵	۳۱/۳	۰	۲	۰	۰
۷۸/۹	۸۷/۵	۲۱/۱	۱۰/۴	۰	۲/۱	۰	۰
۳۱/۶	۴۳/۸	۴۷/۴	۴۵/۸	۲۱/۱	۱۰/۴	۰	۰
۳۱/۶	۵۰	۶۳/۲	۴۳/۸	۵/۳	۶/۲	۰	۰
۳۶/۸	۴۱/۷	۴۷/۴	۴۵/۸	۱۵/۸	۱۲/۵	۰	۰
۶۳/۲	۵۸/۳	۲۶/۳	۴۱/۷	۱۰/۵	۰	۰	۰
۶۳/۲	۷۰/۸	۳۶/۸	۲۷/۱	۰	۲/۱	۰	۰
۲۶/۳	۴۷/۹	۶۳/۲	۵۲/۱	۱۰/۵	۰	۰	۰
۸۴/۲	۶۸/۸	۱۵/۸	۲۷/۱	۰	۴/۱	۰	۰

*P < ۰/۰۵

در مطالعه‌ی حاضر مهم‌ترین موانع فردی از دیدگاه اعضای هیات علمی نداشتن اطلاع کامل از مفهوم فرآیند پرستاری (۸۹/۵ درصد) و نداشتن انگیزه‌ی کافی برای اجرای فرآیند پرستاری (۸۴/۲ درصد) بود و مهم‌ترین مانع مدیریتی از دیدگاه آن‌ها به ترتیب شامل عدم پیگیری و نظارت بر اجرای فرآیند پرستاری از طرف مسوولین پرستاری (۹۴/۷ درصد) و نداشتن زمان کافی برای اجرای فرآیند پرستاری به علت کثرت بیماران (۸۹/۹ درصد) بود.

که این مساله می‌تواند ناشی از کمبودهای موجود در زمینه‌ی آموزش اصولی فرآیند پرستاری به صورت تئوری و عملی در دانشگاه‌های علوم پزشکی باشد. همچنین عدم به کارگیری و تمرین کافی از سوی دانشجویان در خصوص استفاده‌ی عملی از فرآیند پرستاری در بخش‌های بالینی نیز می‌تواند به عنوان عوامل احتمالی مطرح باشد.

نتایج این مطالعه با یافته‌های مطالعه‌ی اکبری و همکاران که بر روی پرستاران بخش ویژه انجام شده است، همخوانی دارد. به طوری که در مطالعه‌ی آن‌ها نیز مهم‌ترین موانع فردی از دیدگاه پرستاران شامل نداشتن اطلاع کامل از مفهوم فرآیند پرستاری (۷۹/۴ درصد)، نداشتن اعتقاد به مراقبت از بیمار براساس فرآیند پرستاری (۷۴/۶ درصد) و یادگیری ناکافی در مورد اجرای فرآیند پرستاری در بخش‌های ویژه (۷۱/۴ درصد) بود. هم‌چنین مهم‌ترین موانع مدیریتی از دیدگاه پرستاران به ترتیب شامل نداشتن زمان کافی برای اجرای فرآیند پرستاری به علت کثرت بیماران (۸۴/۱ درصد)، عدم حمایت از طرف مسوولان برای اجرای فرآیند پرستاری (۷۶/۲ درصد) و واگذاری امور غیر پرستاری به پرستاران (۷۶/۲ درصد) بود (۱۱).

لوکس (۲۰۱۰) بر این باور است که امروزه یادگیری فرآیند پرستاری و استفاده از فرآیند پرستاری دو مقوله متفاوت می‌باشد. برخی معتقدند که پرستاران مرحله‌ی برنامه ریزی و

در این مطالعه، ۴۸ نفر از دانشجویان سال آخر پرستاری شامل ۲۷ زن (۵۶/۳ درصد) و ۲۱ مرد (۴۳/۸ درصد) که در حال گذراندن واحدهای کارآموزی بودند، شرکت داشتند. میانگین سنی نمونه‌ها $22/35 \pm 1/8$ سال بود. تعداد ۴۱ نفر از دانشجویان (۸۵/۴ درصد نمونه‌ها) گفته‌اند که علاقمند به اجرای مراقبت‌های پرستاری براساس فرآیند پرستاری هستند. بر اساس نتایج این مطالعه، مهم‌ترین موانع فردی از دیدگاه دانشجویان نیز به ترتیب یادگیری ناکافی در مورد فرآیند پرستاری (۸۱/۳ درصد) و نداشتن اطلاع کامل از مفهوم فرآیند پرستاری (۶۸/۸ درصد) بود (جدول ۱). و مهم‌ترین مانع مدیریتی از دیدگاه دانشجویان به ترتیب شامل عدم پیگیری و نظارت بر اجرای فرآیند پرستاری از طرف مسوولین پرستاری (۸۷/۵ درصد) و نداشتن زمان کافی برای اجرای فرآیند پرستاری به علت کثرت بیماران (۸۹/۹ درصد) و عدم حمایت از طرف مسوولان برای اجرای فرآیند پرستاری (۸۷/۵ درصد) می‌باشد (جدول ۲).

نتایج آزمون آماری کای اسکوئر اختلاف معنی داری در خصوص موانع فردی عدم اجرای فرآیند پرستاری در بین اساتید و دانشجویان نشان نداد ($P > 0/05$). این در حالی است که موانع مدیریتی شماره‌های ۱، ۳، ۸ و ۱۶ در بین اساتید و دانشجویان اختلاف معنی داری را نشان داد ($P < 0/05$). همچنین بین وضعیت تاهل، جنس و موانع فردی و مدیریتی اختلاف معنی داری در دو گروه وجود نداشت ($P > 0/05$).

بحث

فرآیند پرستاری محور اصلی کار پرستاری و نماد رابطه‌ی کاربرد هنر و علم در رسیدن به بهبودی، پیشگیری از بیماری‌ها و برگرداندن سلامتی است. فرآیند پرستاری روشی جامع و علمی برای مراقبت از بیماران است که می‌تواند حرفه‌ی پرستاری را بر پایه‌ی علمی استوار کند (۱۰).

اجرای فرآیند پرستاری از طرف مسوولین پرستاری و نداشتن زمان کافی و عدم حمایت از طرف مسوولان می باشد. اما نکته‌ی قابل توجه در این مطالعه علاقمندی دانشجویان به اجرای فرآیند پرستاری بود، به اتفاق آن‌ها گفته‌اند که علاقمند به اجرای این روش می‌باشند.

از مهم‌ترین مشکلاتی که در شیوه‌ی آموزشی فرآیند پرستاری مطرح است عدم توانایی دانشجویان در به کارگیری آن، در شرایط واقعی و انجام وظایف حرفه‌ای است. از این رو، باید برای آموزش فرآیند پرستاری از شیوه‌های آموزشی استفاده کرد تا دانشجو بتواند مهارت آموخته شده را در شرایط واقعی به کار بندد (۱۵). فرآیند پرستاری روشی سیستماتیک برای مراقبت معرفی می‌کند (۱۶) به معنای به کارگیری اصول علمی به منظور کمک به سلامت مددجویان می‌باشد. در صورتی که فرآیند پرستاری درست انجام شود، نیازهای مراقبتی بهتر تشخیص داده شده و می‌توان براساس آن، برنامه‌ریزی دقیقی برای حل مشکلات بهداشتی مددجویان طرح و اجرا نمود (۱۷). بنابراین آموزش این روش‌های علمی به دانشجویان پرستاری از طریق روش‌های نوین ضروری است.

ولی زاده و هوشمند (۱۵) در مطالعه خود با عنوان "تاثیر آموزش فرآیند پرستاری به شیوه‌ی شبیه‌سازی بر عملکرد دانشجویان پرستاری" نشان دادند که استفاده از روش‌های جدید تدریس از قبیل شبیه‌سازی باعث بهبود یادگیری و عملکرد دانشجویان از فرآیند پرستاری می‌شود. آن‌ها بر اساس یافته‌های مطالعه پیشنهاد دادند که از شیوه‌های فعال آموزشی، از جمله شبیه‌سازی با مشارکت دانشجو و ایجاد شرایطی شبیه به شرایط واقعی برای توانمندسازی دانشجو در به کارگیری فرآیند پرستاری، به عنوان شیوه‌ی مراقبتی استاندارد، استفاده شود.

صولتی (۱۸) و اکبری و فراهانی (۱) نیز در مطالعات جداگانه‌ای به بررسی تاثیر آموزش کاربردی فرآیند پرستاری به پرستاران بر کیفیت مراقبت‌های پرستاری از بیماران مبتلا به

اجرا را به خوبی انجام می‌دهند در حالی که در مرحله‌ی بررسی و ارزشیابی مشکل دارند. همچنین اکثر پرستاران زمانی که از بیماران خاص و به طور انفرادی مراقبت می‌کنند، فرآیند پرستاری را به راحتی به کار می‌گیرند، اما زمانی که تعداد بیماران زیاد می‌شود ممکن است که از فرآیند پرستاری به طور مناسب استفاده نکنند (۱۲).

مهم‌ترین مانع مدیریتی از دیدگاه اعضای هیات علمی به ترتیب شامل عدم پیگیری و نظارت به اجرای فرآیند پرستاری از طرف مسوولین پرستاری (۹۴/۷ درصد) و نداشتن زمان کافی برای اجرای فرآیند پرستاری به علت کثرت بیماران (۸۹/۹ درصد) بود. یافته‌های این مطالعه با یافته‌های نوحی و همکاران همخوانی دارد. به طوری که اکثر موانع از دیدگاه مدیران به حیطه‌ی موانع اجرایی ۷۵ درصد و کمترین موانع مربوط به موانع مهارت علمی ۱۲ درصد بود (۸).

همچنین در مطالعه‌ی اکبری و همکاران نیز مهم‌ترین موانع مدیریتی از دیدگاه پرستاران به ترتیب شامل نداشتن زمان کافی برای اجرای فرآیند پرستاری به علت کثرت بیماران (۸۴/۱ درصد)، عدم حمایت از طرف مسوولان برای اجرای فرآیند پرستاری (۷۶/۲ درصد) بود (۱۳).

پوتر نیز در مطالعه‌ی خود نشان داد که اکثر پرستاران به علت حجم کاری زیاد قادر به تکمیل و اجرای فرآیند پرستاری نبودند. همچنین بروز موانع موجود بر سر راه اجرای فرآیند پرستاری، چارچوب‌های کاری از هم گسیخته و نامنظم و موانع ارتباطی بین پرستار با بیماران و نیز ارتباط با مسوولین بیمارستان بر کیفیت کار پرستاری و نیز تصمیم‌گیری بالینی تاثیر منفی می‌گذارد (۱۴).

بر اساس نتایج این مطالعه، مهم‌ترین موانع فردی از دیدگاه دانشجویان نیز به ترتیب یادگیری ناکافی در مورد فرآیند پرستاری و نداشتن اطلاع کامل از مفهوم فرآیند پرستاری می‌باشد. و در بحث مدیریت نیز مهم‌ترین مانع مدیریتی از دیدگاه دانشجویان به ترتیب شامل عدم پیگیری و نظارت به

بیمارستان‌ها و تبیین اهمیت کاربرد فرآیند پرستاری پیشنهاد می‌گردد. علاوه بر این مسوولین کشور باید با آموزش اصولی دانشجویان پرستاری و به کارگیری و استخدام نیروهای پرستاری به میزان کافی زمینه‌ی اجرای فرآیند پرستاری را در سیستم بهداشتی درمانی فراهم نمایند. و با توجه به شناسایی موانع فردی و مدیریتی در این مطالعه، امید است نتایج تحقیق برنامه ریزان پرستاری را برای توسعه‌ی به کارگیری این روش علمی در مراقبت از بیماران یاری نماید.

نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه‌ی ما نشان داد که موانع مختلفی در اجرای فرآیند پرستاری مطرح می‌باشد و با وجود اینکه منابع متعدد به مزایا و منافع فرآیند پرستاری به عنوان معیار استاندارد برای کار پرستاران بالینی اشاره نموده‌اند کماکان اکثر فعالیت‌های پرستاری به صورت سنتی انجام می‌شود. این در حالی است که اکثر نمونه‌ها گفته‌اند که علاقمند به اجرای مراقبت‌های پرستاری براساس فرآیند پرستاری هستند. پس با فراهم کردن امکانات لازم و حمایت از سوی مسوولین به راحتی می‌توان از این روش جهت ارتقای مراقبت‌ها بهره جست.

تقدیر و تشکر

بدینوسیله نویسندگان مقاله از کلیه‌ی همکاران عزیز و دانشجویان گرامی که ما را در انجام این مطالعه یاری نمودند تشکر و قدردانی می‌نمایند.

References

- 1- Akbari Kaji M, Farmahani Farahani B. The effect of nursing process education on nursing care quality of schizophrenic patients. *Feyz*. 2011;15(1): 32-7.

اسکیزوفرنی پرداخته‌اند که نتایج این دو مطالعه نشان داده که اجرای برنامه‌ی آموزشی کاربرد فرآیند پرستاری به پرستاران سبب افزایش کیفیت مراقبت‌های پرستاری از بیماران مبتلا به اسکیزوفرنی می‌شود.

مکنا نیز معتقد است که کمبود اطلاعات و نیز کمبود زمان از مهم‌ترین موانع کاربرد عملی مراقبت‌های پرستاری می‌باشد (۱۹).

با وجود اینکه منابع متعدد به مزایا و منافع فرآیند پرستاری به عنوان معیار استاندارد برای کار پرستاران بالینی اشاره نموده‌اند کماکان اکثر فعالیت‌های پرستاری به صورت سنتی انجام می‌شود. این در حالی است که اکثر نمونه‌ها گفته‌اند که علاقمند به اجرای مراقبت‌های پرستاری براساس فرآیند پرستاری هستند. پس با فراهم کردن امکانات لازم و حمایت از سوی مسوولین به راحتی می‌توان از این روش جهت ارتقای مراقبت‌ها بهره جست.

یکی از علل عدم به کارگیری فرآیند پرستاری در کشور ما می‌تواند مربوط به شلوغی و زیادی بیماران و کمبود نیروی پرستاری باشد. به طوری که پرستاران زمان کافی جهت استفاده از این روش سیستماتیک را پیدا نمی‌کنند. از طرف دیگر عدم اعتقاد مسوولین کشور و عدم حمایت از کاربرد فرآیند پرستاری نیز یکی دیگر از موانع مدیریتی می‌باشد که این مساله می‌تواند ناشی از عدم آگاهی آنان در خصوص اهمیت و تاثیر این روش در بهبود بیماران و ارتقای کیفیت مراقبت‌های درمانی باشد. در این خصوص گذاشتن جلسات با متولیان و مسوولین رده بالای وزارت بهداشت و روسای

- 2- Huckabay LM. Clinical reasoned judgment and the nursing process. *Nursing Forum*. 2009; 44, 2: 72.

- 3- Potter P, Boxerman S, Wolf L, Marshall J. Mapping the nursing process. *JONA*. 2004;1: 101-9.
- 4- Melis A E. Theoretical nursing: development & progress. In: Shokati Ahmad Abadi. Tehran: Afrang, 2009.
- 5- Dally J, Speedy S, Jackson D. Nursing leadership. Australia: Curtise Co; 2004.
- 6- Timby BK. Fundamental nursing skills and concepts PKG. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2009.
- 7- Rahmani A, Aghdam MA, Fathi Azar E, Abdullahzadeh F. Comparing the effects of concept mapping and integration method on nursing students' learning in nursing process course in Tabriz University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education* .2007; 7: 41-9.
- 8- Noohi S, Karimi H, Najmai E. Application obstacles of nursing process from view of the nursing managers and interns in Kerman University of Medical Sciences . *Journal of KUMS* 2010; 1: 52-8.
- 9- Azimi KH. Clinical nursing process (1). *The Journal of Faculty of Nursing & Midwifery* .1997; 5-6: 10-21.
- 10- Memarian R, Salsali M, Vanaki Z, Ahmadi F, Hajizadeh E. Factors affecting the process of obtaining clinical competency. *J Zanjan Univ Med Sci & Health Services* .2006; 14: 40-9.
- 11- Akbari M, Shamsi A. A survey on nursing process barriers from the nurses' view of intensive care units. *Iranian Journal of Critical Care Nursing* .2011; 4:181-6.
- 12- Lukes E. The nursing process and program planning. *AAOHN Journal* .2010; 58:1-5.
- 13- Akbari M, Shamsi A. Survey on nursing process barriers from the perspective of nurses in intensive care units in hospitals of Tehran. *Iranian Journal of Critical Care Nursing* .2010; 3: 181-6.
- 14- Potter PA, Grayson DL, Wolf L, et al. Barriers to the nursing process in the acute care environment. Back to enhancing the quality of nursing practice: Innovations and challenges. Back to 37th Biennial Convention-Clinical Sessions Sigma Theta Tau International. Available from: http://sti.confex.com/sti/bcclinical/techprogram/paper_15448.htm.
- 15- Valizadeh N, Houshmand P. The effect of simulation as a nursing process teaching method on nursing students' practice skills. *Mashhad Faculty of Nursing and Midwifery Journal* . 2009; 20: 25.

- 16- Egelton P, Chalmerz H. Practical application of nursing model. In: Tabari R. Tehran: Boshra; 2003.
- 17- Ayatollahi j. Managemental barriers of nursing process from view of nurses. *Shakiba*. 2004; 7: 57-60.
- 18- Solati R. The effect of nursing process education to nurses on quality of nursing care in schizophrenic patients, [Dissertation].Tehran: Rehabilitation University;1999.
- 19- McKenna H, Ashton S, Keeney S. Barriers to evidence based practice in primary care: A review of the literature. *Int J Nurs Stud*. 2004; 41:369-78.